

Hungarológiai Értesítő

**A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1985. VII. évfolyam 3—4. szám**

Felelős szerkesztő: Jankovics József

Hungarológiai Értesítő
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság folyóirata
1985. VII. évfolyam 3—4. szám

Szerkesztőbizottság

Ilia Mihály
Kósa László
Szépe György

Felelős szerkesztő: Jankovics József

A szerkesztésben részt vesznek:

Csapody Miklós
Molnár Ildikó
Nyerges Judit

Szerkesztőség: Budapest, Országház u. 30. I. em. 41. 1014

Telefon: 759-011, 126-os mellék

Postacím: Budapest, Pf. 34. 1250

Az ismertetésre szánt kiadványokat szerkesztőségünk címén
Jankovics József nevére kérjük megküldeni.

Tartalom

Könyvismertetések	7
Magyar irodalomtörténet, 1983	209
Magyar zenetörténet, 1983	217
Magyar néprajz, 1983	217
A hungarológia hírei	
A Társaság szervezeti élete	
II. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus	277
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság közgyűlése	298
Tudományos ülések, konferenciák	
Tóth Árpád születésének centenáriumán rendezett tudományos ülészak	306
„Török világ Magyarországon”. Tudományos ülészak a hódoltság művelődéstörténetéről	309
„Venezia, Italia e Ungheria tra decadentismo e avanguardia”. VI. olasz–magyar kapcsolattörténeti konferencia	310
Néprajzi szeminárium az Alsó-Garam mente kutatásáról	311
Magyar–szlovák néprajzi konferencia	312
Tudományos tanácskozás Pável Ágoston életművéről és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatokról	314
A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság vezetőségének és tagjainak névsora és címe	317
Névmutató	373

– főképp a két világháború közötti erdélyi szellemi életnek (irodalomnak, művészetnek) –, melyben nem volt ritka a csoda, melynek ő is kicsiny, de tevékeny részese volt.

Ha korábbi anekdotakötetéről, a *Nyúl a telefonpóznáról* (1971) el lehetett mondani, hogy humorba oltott önélet- és társadalomrajz, folytatása a *Bika a toronytetőn*, ez a különös sajtó-, irodalom- és sporttörténet ugyancsak megdolgoztatja rekeszizmainkat. Szász István a saját és mások élményeit, a nyüzsgő társasági élet legapróbb mozzanatait is olyan ünnepélyességgel tudja elmesélni, ami csak a krónikaíró hűségéhez hasonlítható. Egyszemélyű groteszk történelme, melyet sorról sorra fölszíkraztat egy jól elhelyezett poén, egy-egy valódi (megtörtént!) „vicc”, nem kisebbet akar: megmutatni a hőskort – árnyékaival, furfangos szereplőivel, vidámságot vidámságra halmozó családi történeteivel – halhatatlanná tenni az amúgy is halhatatlanokat: Vikár Bélát („*Fejérnéprajz*”), Krenner Miklóst, a népszerű Spectatort, és Ligeti Ernőt (*Elégtétel, Felesleges szószaporítás*), Jancsó Pált (*Az első magyar komikusról*) és Szentimrei Jenőt (*Egy híres nóta születése*), a peches, milliókat elveszejtő Markovits Rodiont és a Bánffy Miklóssal pertuba nem bocsátkozó Kós Károlyt, *A népszerű Balázs Ferencet* és az egymást ugrató két remek festőt, Ziffer Sándort és Popp Aurélt (*Versegség a modellért*).

Szász István történeteiben a színház (*A hajthatatlan színházigazgató* – Ditrói Mór; *A legnagyobb parasztábrázoló magyar színész* – Szentgyörgyi István) éppúgy megdicsőül, mint az irodalom (*Bankrobbantás* – Brassói Lapok; *Elek apó hazatért* – Benedek Elek; *Osvát Kálmán és a krémesbéles*; *Az elbúcsúztatott ösztöndíj* – Tomcsa Sándor), és nincs olyan ügy, mely – kifigurázva, újraköltve, adomásítva – ne élne tovább tolla nyomán, legyen az Blénessy Pista (*A gyergyói legendás hírű betyárvezér*) vagy a kegyetlen, de humoros Guțu rendőrkomisszár (*A temesvári Sherlock Holmes*) halhatatlan históriája. A *Bika a toronytetőn* mégsem csak a közélet, az újságírás (irodalom, művészet) és közélet görbetükre, hanem vallomása egy olyan írónak, kit a fölnevelő közösség, s a szülőföld tett krónikássá.

Szakolczay Lajos

Székely oklevéltár. Udvarhelyszéki törvénykezési jegyzőkönyvek 1569–1591.

Közzéteszi: Demény Lajos és Pataki József. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1983. 395 l. (Új sorozat 1.)

A magyar és romániai történeti forráskiadás jobbik hagyományait folytatva jelent meg a 9. kötet Székely oklevéltár, nem várva meg, hogy az 1934-ben megjelent 8. kötet kiadásának 50. évfordulóján kerüljön olvasói kezébe; az 1. kötet elkészülésének 110. évfordulóját viszont lekészte egy évvel. Szabó Károly, Szádeczky Lajos és Barabás Samu munkáját Demény Lajos és Pataki József folytatta.

Az új kötet is láthatóan úgy készült – mint a legtöbb erdélyi magyar kiadvány –, hogy megfeleljen mind a szakmabeliek, mind a széles olvasóréteg igényeinek. Ez esetben talán az utóbbiak szempontjai szorultak háttérbe a kiadás elveinek megválasztásá-

ban, de például a központosításban, a nagy- és kisbetűk használatának megválasztásában az ő igényeik is benne voltak.

Az előszó egy valóban rangos forráskiadáshoz méltóan szűkszavú, ugyanakkor az Oklevéltár történetének leírásával, s az ehhez írt jegyzetekkel az erdélyi magyar művelődéstörténet egy szép szakaszát ismertették a kiadók, megfogalmazva azt a célt, hogy az új kötetekkel meg akarják haladni az elődök eredményeit, s egy, a modern forráskiadás elveinek megfelelő sorozatot szeretnének létrehozni. A tervek szerint – szakítva az eddigi kronologikus iratközléssel – tematikus köteteket adnak közre: a társadalom felépítettsége, állattartás, ipartörténet, művelődéstörténet stb.

A törvénykezési jegyzőkönyvek gazdaság- és társadalomtörténeti forrásértékét hangsúlyozza az előszó, mi itt csupán e szövegek nyelvtörténeti gazdagságára utalnánk.

A kötet mutatói – személy- és helynév-, továbbá tárgymutató – példaadónak pontosak, s nem csupán az oldalszámra, de az egyes iratokon belüli sorszámra is utalnak. A helyneveknél megtalálható a ma használt román nyelvű alak is, ami a hazai kutatók számára hasznos segédeszköz lehet. A nagy példányszámra való tekintettel hasznosnak találtunk volna egy latin–magyar szójegyzéket is.

Az előszóban megfogalmazott célok eléréséhez jó volna az ott említett társadalmi szervek és tudományos intézetek további összefogása, hiszen a román és a romániai magyar történetírókon kívül a sorozat számot tarthat mind a magyar, mind a szász szakemberek érdeklődésére is.

Monok István

Szeli István: A magyar kultúra útjai Jugoszláviában.

Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1983. 137 l.

Az eredetileg szerbhorvát nyelven megjelent tanulmányt (fordította Szeli Valéria) a szerző 1976-ban készítette a Jugoszláv Kommunista Szövetség egyik akkori társadalompolitikai tervezetének munkálatai során, melynek a Vajdasággal is foglalkozó fejezete *A művelődési élet eszmei irányai és forrásai* címet viselte. Szeli összefoglalója a feladat természetéből adódó vázlatossággal, egyszersmind tézisszerű tömörséggel mindenekelőtt a Jugoszlávia mai területén élő magyarság történetének hosszmetézetét adja meg, rámutatva a 16. század elején bekövetkező tragikus hiátus okaira és következményeire; a 17. századi újratelepítéssel vált a Vajdaság a mai képet előlegező, tarka etnikumú területté, és minthogy a magyar kultúra főáramai korábban is elkerülték e vidéket, a művelődés tudatvilágába a középkor magyar kultúrája már csupán történeti értékkel s nem aktív hatóerejével került bele. Ekkoriban indult meg az a folyamat is, melynek következtében a Vajdaság a magyar kultúra egyik peremvidékévé lett, párhuzamosan azzal a jozefinizmussal felerősödő tendenciával, mellyel a területen élő szerbesség etnikai-gazdasági, tehát politikai és kulturális szempontból is mind nagyobb jelentőségre jutott. A tanulmánynak még ugyancsak bevezető jellegű társadalmi keresztmetszete már csak a „vajdasági magyar kultúra szociológiai alapjait” vázolja, vagyis a Trianon utáni idők, a régi Jugoszlávia Vajdaságában élő magyar etnikum tagolódását; elsősorban szociológiai megközelítést ad *A kisebbségtudat gyökerei* c. fejezet is, me-